

Inklusion og deltagelse

Muligheder for inklusion og deltagelse blandt mennesker med funktionsnedsættelse

Maj 2014

RAPPORT

Inklusion og deltagelse

Muligheder for inklusion og
deltagelse blandt mennesker
med funktionsnedsættelse

Udgivet af Socialpædagogerne,

Maj 2014

ISBN: 978-87-89992-88-4

Kontakt:

Synne Nygård

snd@sl.dk

7248 6851

Indhold

Forord	4
Resumé	6
1. Om at tage ud i verdenen	7
Støtte til fritidsaktiviteter	10
Aktiviteter i lokalsamfundet	13
2. Femten timers ledsagelse	16
3. Former for fællesskaber	18
4. Metodeafsnit	21
Målgruppe	21
Dataindsamling	21
Svarprocent	21
Besvarelser	22

Forord

Det går den gale vej. Borgere med funktionsnedsættelse ekskluderes i højere grad fra det omgivende samfund. Det viser en undersøgelse af rammerne for inklusion og deltagelse for voksne med funktionsnedsættelse, som Socialpædagogerne har gennemført i maj 2014 blandt 816 medlemmer, der arbejder med målgruppen. Undersøgelsen er en opfølgning på lignende undersøgelse fra 2011 og 2013.

Mennesker med funktionsnedsættelse har som alle andre brug for og lyst til at være en del af et socialt fællesskab, opleve og dyrke kulturelle begivenheder, sport, natur og måske tage på en ferietur. Det at tage del i kulturelle fællesskaber og fritidsaktiviteter er en væsentlig del af at deltage og blive inkluderet i samfundet. Men det er ikke alle mennesker med funktionsnedsættelse, der kan dyrke fritidsaktiviteter selv. Nogle har behov for ledsagelse for at kunne deltage, enten i form af socialpædagogisk ledsagelse eller via ledsagerordningen, der alene rummer et følgeskab.

Undersøgelsen viser med al sin tydelighed, at det går den forkerte vej. Færre angiver i 2014 end i 2013, at borgerne har mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter og tage på ferierejser. Har borgerne behov for ledsagelse er deres mulighed for fritidsaktiviteter og ferie mærkbart ringere i forhold til borgere, der ikke har behov for ledsagelse. Kun 13 % af de borgere, der har behov for ledsagelse, kan i høj grad dyrke fritidsaktiviteter, mens det samme gør sig gældende for 51 % af de borgere, der ikke har behov for ledsagelse. Begge tal er nedslående.

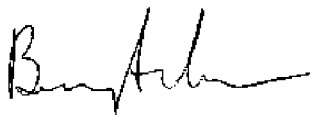
Det er særligt manglende økonomiske ressourcer, der vægtes som den væsentligste grund til de ringe muligheder for borgerenes mulighed for deltagelse i fritidsaktiviteter og sociale fællesskaber. Flere af medlemmerne kommenterer, at borgernes muligheder for fritidsaktiviteter og ferie er blevet forringet efter, at KL i begyndelsen af året indskærpede over for kommunerne, at det ikke er lovligt at opkræve brugerbetaling for løn, kost, logi, entré mv. i forbindelse med ledsagelse.

Et medlem skriver: "Borgerne kommer ikke af sted til de arrangementer, de ellers har deltaget i tidligere."

Ligesom et andet medlem skriver: "Det er besluttet, at beboerne ikke kan komme på ferie, til koncerter eller lign., da beboerne ikke må betale for ledsagelse. Kommunen har pt. ikke økonomiske ressourcer til det. Så beboerne kommer ingen vegne."

Det er uværdigt, at borgere i den grad ekskluderes fra samfundet. Og det er i direkte

modstrid med de handicappolitiske visioner Danmark ellers bryster sig af. Danmark ratificerede i 2009 FN's handicapkonvention. Konventionen såvel som gældende servicelov forpligter os på at skabe rammerne for at borgere med funktionsnedsættelse kan tage del i kulturlivet på lige fod med andre. Borgere med funktionsnedsættelse skal i det hele taget leve et liv på egne præmisser eller så selvstændigt som muligt, samt opretholde sociale netværk. Det kan godt være, at Danmark ikke ifølge konventionen er forpligtet på at leve fuldt op til de kulturelle rettigheder ved ratifikation. Men de skal realiseres progressivt. Med andre ord er det i strid med konventionen, at udviklingen går i den forkerte retning.

Benny Andersen
Forbundsformand

Socialpædagogernes Landsforbund

Resumé

Socialpædagogerne har siden 2011 undersøgt rammerne for inklusion og deltagelse blandt voksne med funktionsnedsættelse. Nærværende undersøgelse er gennemført i maj 2014 blandt 816 medlemmer, der arbejder med voksne med funktionsnedsættelse.

I 2014 oplever 74 %, at den enkelte borger kan foretage sig en aktivitet, som en gåtur, impulsivt, og 14 % oplever, at en aktivitet, såsom at tage i biografen, kan ske impulsivt. Der er siden år 2011 sket en udvikling mod, at den enkelte borgers mulighed for at foretage aktiviteter er blevet mindre spontan.

Herudover angiver færre i 2014 end i 2013, at borgerne i høj grad har mulighed for at dyrke fritidsinteresser – om behovet for ledsagelse er til stede eller ej. Der er dog en markant forskel på, hvilken gruppe af borgere, der i høj grad har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter. Hvis borgeren har behov for ledsagelse oplever 13 %, at borgeren i høj grad har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter, sammenlignet med 51 %, hvis vedkommende ikke har behov for ledsagelse.

43 % oplever i 2014, at borgerne i ringe grad eller slet ikke har mulighed for at tage på ferie, festival m.v. Borgernes mulighed for at tage på ferie er blevet forringet, hvis man sammenligner over tid. Andelen, der i 2014 i ringe grad eller slet ikke har mulighed til at tage på ferie, er 15 pct. point højere end i 2013.

Blandt aktiviteter i lokalsamfundet som indkøb, udflugter, deltagelse i foreningsliv, deltagelse i lokale arrangementer og samvær med naboer, er deltagelse i foreningsliv og samvær med naboer de mindst udbredte. Hhv. 35 % deltager ikke i foreningsliv, og 39 % har ikke samvær med naboer.

I 2014 oplever 2 %, at alle borgere ved det tilbud, hvor de arbejder, får femten timers ledsagelse om måneden. Det overordnede billede er, at der over de seneste år er en signifikant mindre procentdel af borgere, som får tildelt de 15 timers ledsagelse om måneden, end tidligere. Det ses ligeledes, at de tildelte ledsagertimer i mindre grad er tilstrækkelige til at imødekomme borgernes ønsker i forhold til aktiviteter, end tidligere.

I forhold til fællesskaber, er det først og fremmest relationsorienterede fællesskaber, såsom kontakt med venner, familie m.v., som borgerne typisk har. Dernæst kommer de aktivitetsorienterede former for fællesskaber, såsom til sport, i forbindelse med kultur m.v. Blandt forhold der vanskeliggør, at den enkelte borger kan få et større socialt netværk og blive en del af flere fællesskaber, er årsagen *'At der ikke er økonomiske ressourcer til det'* steget signifikant - sammenlignet med 2013.

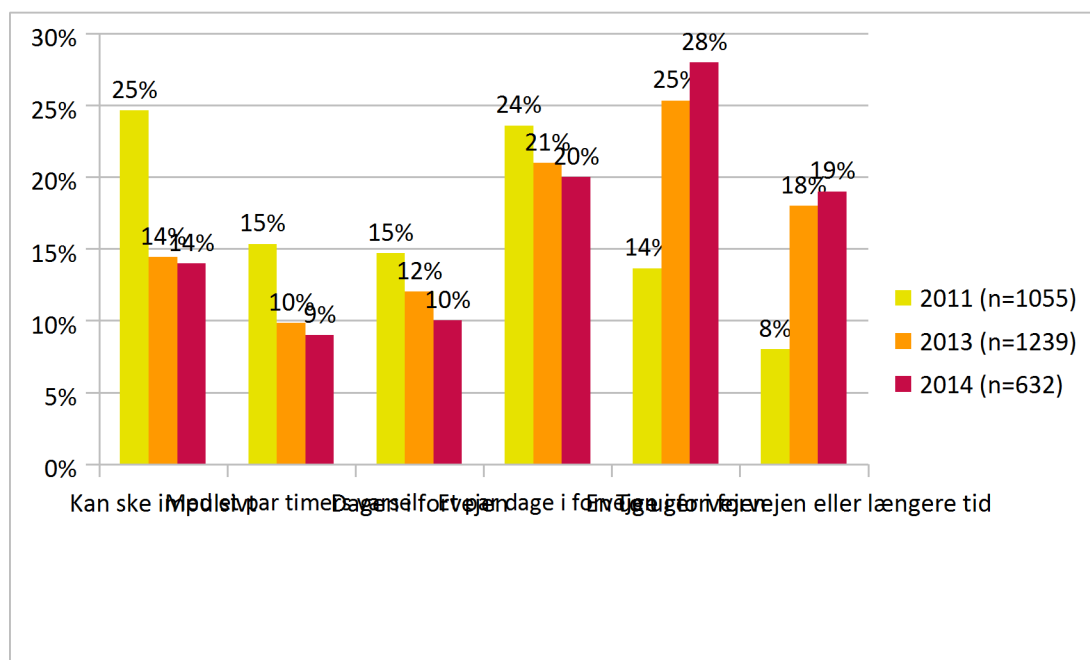
2. Om at tage ud i verdenen

Som følge af Danmarks tiltrædelse til FN's handicapkonvention anerkendes et grundlæggende princip om fuld og effektiv deltagelse og inklusion i samfundslivet for borgere med funktionsnedsættelse. Som en del af at kunne deltage og blive inkluderet i samfundslivet indgår en grundlæggende ret til at tage del i kulturlivet på lige fod med andre.¹

I 2014 oplever 14 %, at den enkelte borger kan foretage sig en aktivitet, såsom at tage i biografen, impulsivt. 47 % oplever, at en sådan aktivitet typisk skal planlægges en uge eller længere tid i forvejen (Figur 1).

Figur 1 giver et billede af, at der sker en udvikling mod, at den enkelte borgers mulighed for at foretage aktiviteter, som at tage i biografen, er blevet mindre spontan. I 2011 svarede 25 %, at en sådan aktivitet kan ske impulsivt, hvorimod 14 % svarede dette i 2013 og 2014. Ligeledes svarede 15 % i år 2011, at en sådan aktivitet kan forekomme med et par timers varsel, hvorimod henholdsvis 10 % og 9 % svarede tilsvarende i 2013 og 2014. Den samme tendens gør sig gældende for andelen, der planlægger en sådan aktivitet dagen i forvejen. Den samme tendens gør sig gældende for andelen, der planlægger en sådan aktivitet dagen i forvejen.

Figur 1: Hvor lang tid i forvejen den enkelte borgers aktiviteter, såsom at tage i biografen, typisk skal planlægges (spm. 11)

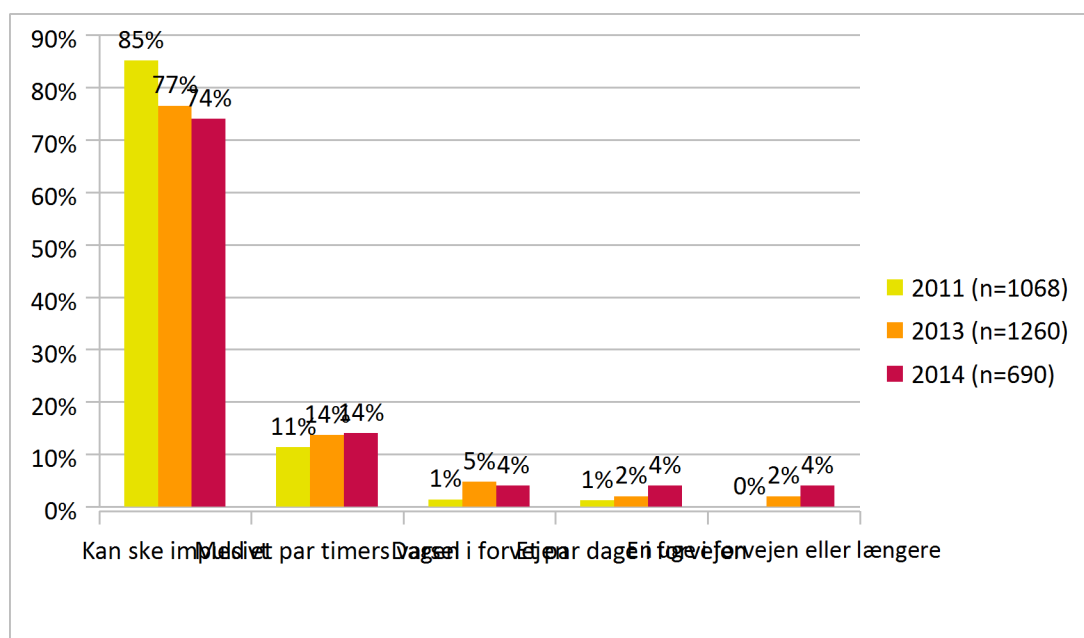
I 2014 oplever 74 %, at den enkelte borger kan foretage sig en aktivitet, som en gåtur, impulsivt. 14 % erfarer, at en sådan aktivitet typisk skal planlægges med et par timers varsel

¹ FN's handicapkonvention artikel 30.

(Figur 2).

Når man ser på udviklingen over tid, i Figur 2, tegnes der et billede af samme udvikling, som i Figur 1. I 2011 svarede 85 %, at en aktivitet, som en gåtur, kan ske impulsivt, hvorimod 77 % og 74 % svarede det samme i 2013 og 2014. Desuden svarede 8 % i 2014, at en aktivitet, som en gåtur, typisk skal planlægges et par dage eller længere tid i forvejen. I 2013 svarede 4 % dette, og i 2011 svarede kun 1 % dette (Figur 2).

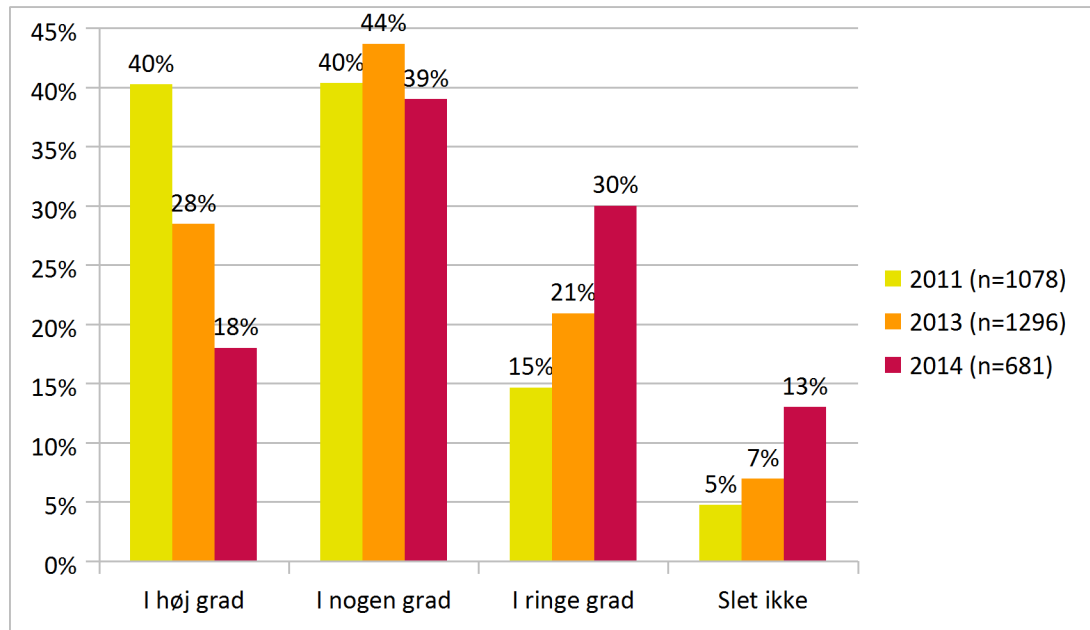
Figur 2: Hvor lang tid i forvejen den enkelte borgers aktiviteter, såsom en gåtur, typisk skal planlægges (spm. 11)

I 2014 oplever 43 %, at borgerne i ringe grad eller slet ikke har mulighed for at tage på ferie, festival m.v. (Figur 3).

Af Figur 3 fremgår det ligeledes, at borgernes mulighed for at tage på ferie, festival m.v. har ændret sig. I 2014 angiver 18 %, at borgerne i høj grad har mulighed for at tage på ferie, festival m.v., sammenlignet med 2013 og 2011, hvor hhv. 28 % og 40 % af borgerne i høj grad havde mulighed for dette.

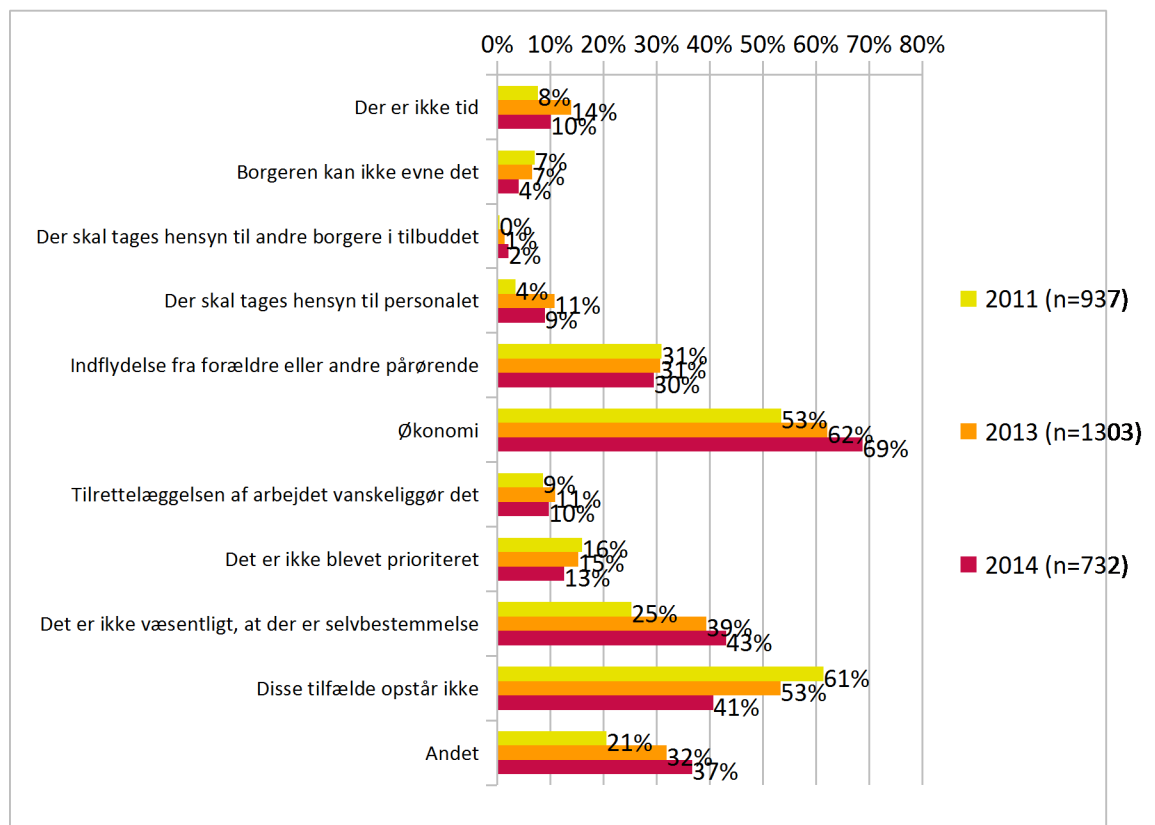
Figur 3: Borgerne har mulighed for at vælge at tage på ferie, festival m.v. (spm. 12)

I 2014 angiver en større andel (69 %), at en af årsagerne til, at borgerne ikke kan 'tage ud i verdenen' er på grund af økonomi. Ligeledes oplever 37 %, at en af årsagerne til, at borgerne ikke kan tage ud i verdenen skyldes, at der ikke er tid nok (Figur 4).

Resultatet fra 2014 bekræfter således den udvikling, der blev påvist allerede sidste år. I 2013 og 2011 angav hhv. 62 % og 53 % 'økonomi', som årsag til at borgerne ikke kan tage ud i verdenen. Ligeledes svarer 32 % og 21 %, i hhv. 2013 og 2011, at der ikke er tid til det. Samtidig angiver en mindre andel i 2014, at en af årsagerne til, at borgerne ikke kan 'tage ud i verdenen' er, at borgeren ikke evner det. Det svarer 41 % i 2014 i forhold til 61 % i 2011. (Figur 4).

Figur 4: Årsager til at borgerne ikke kan 'tage ud i verden'? (Det har været muligt med flere svar) (spm.

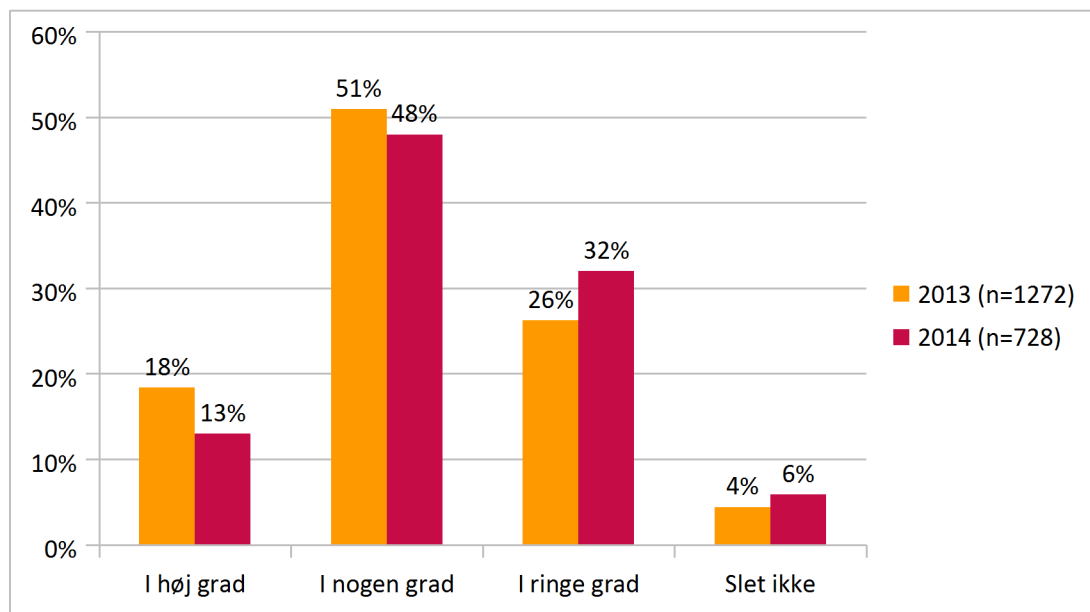

Støtte til fritidsaktiviteter

I 2014 oplever 61 %, at det i høj eller nogen grad er muligt for den enkelte borger at dyrke fritidsaktiviteter i tilfælde, hvor borgeren har brug for ledsagelse (Figur 5).

Sammenlignet med 2013, er der i 2014 en mindre procentdel, der svarer, at det i høj eller nogen grad er muligt for den enkelte borger at dyrke fritidsaktiviteter i tilfælde, hvor borgeren har brug for ledsagelse. I 2013 svarede 69 %, at den enkelte borger i høj eller nogen grad kunne dyrke fritidsaktiviteter, og i 2014 svarede 8 % færre personer tilsvarende (Figur 5).

Figur 5: Den enkelte borger har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter i tilfælde, hvor vedkommende skal ud af boligen, og har behov for ledsagelse (spm. 7.1)

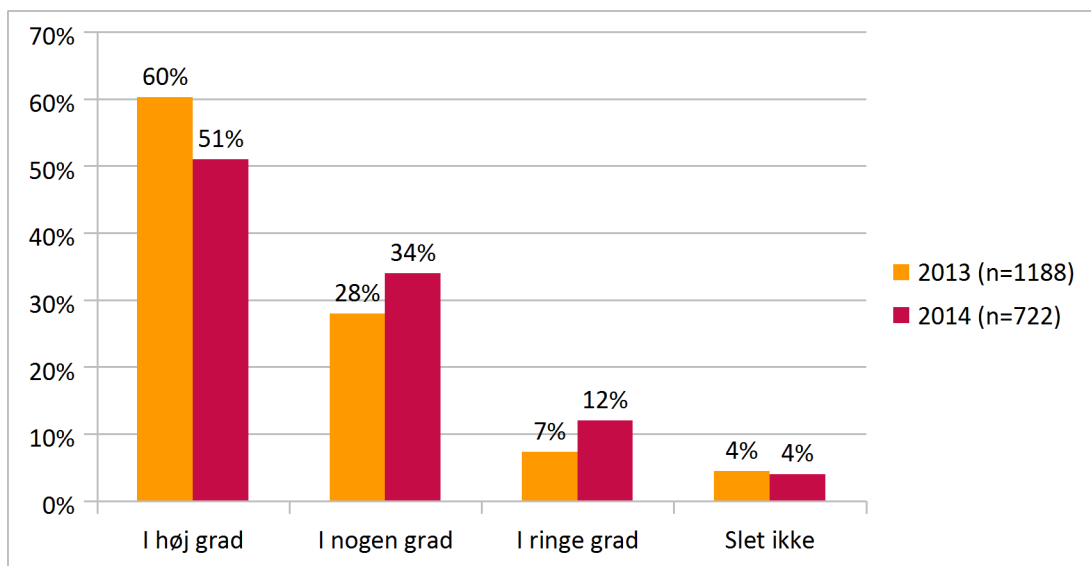

* Spørgsmålet er kun stillet i årene 2013 og 2014.

I 2014 svarer 51 %, at borgere, der ikke har behov for ledsagelse, i høj grad har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter uden for boligen (Figur 6).

Ser man på denne udvikling over tid, tegnes der et billede af, at færre borgere i høj grad har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter uden for hjemmet. Denne andel er 51 % i 2014, og til sammenligning 60 % i 2013 (Figur 6).

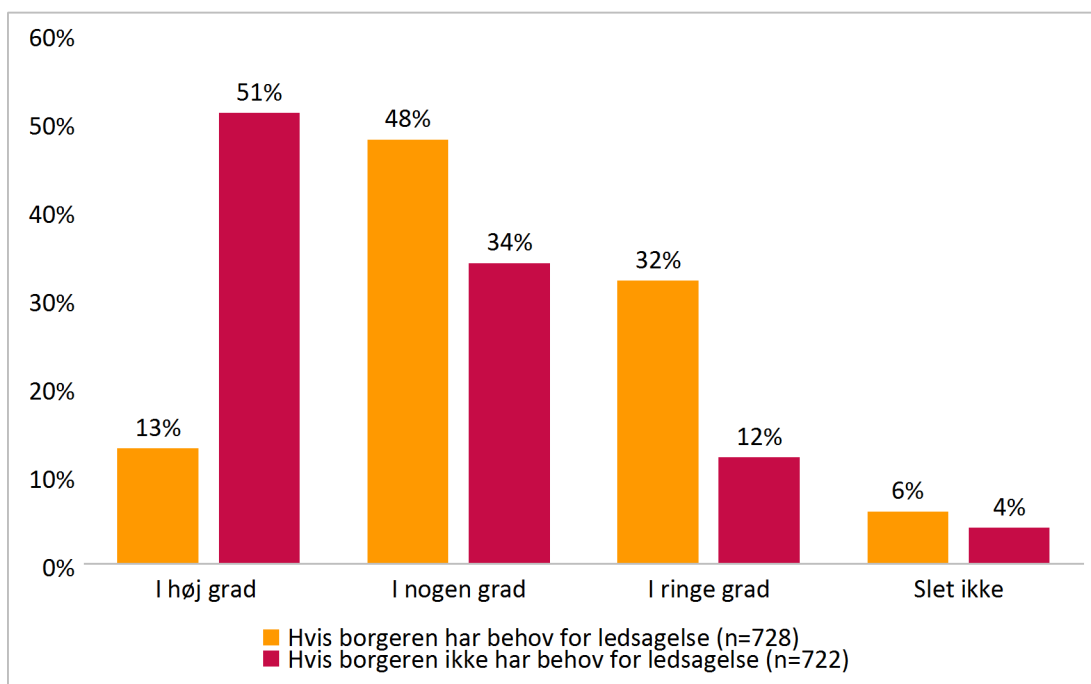
Figur 6: Den enkelte borger har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter, hvor vedkommende skal ud af boligen, men ikke behov for ledsagelse (spm. 7.2)

* Spørgsmålet er kun stillet i årene 2013 og 2014.

Af Figur 7 fremgår det, at der er en markant forskel, når man ser på hvilken gruppe af borgere, der i høj grad har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter. 13 % oplever, at den enkelte borger i høj grad har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter, hvis vedkommende har behov for ledsagelse. 51 % oplever, at den enkelte borger i høj grad har mulighed for at dyrke fritidsaktiviteter, hvis vedkommende ikke har behov for ledsagelse.

Figur 7: Sammenligning af muligheden for at dyrke fritidsaktiviteter i tilfælde, hvor borgeren har behov for ledsagelse og i tilfælde, med tilfælde hvor borgeren ikke har behov for ledsagelse (spm. 7.1 og 7.2)

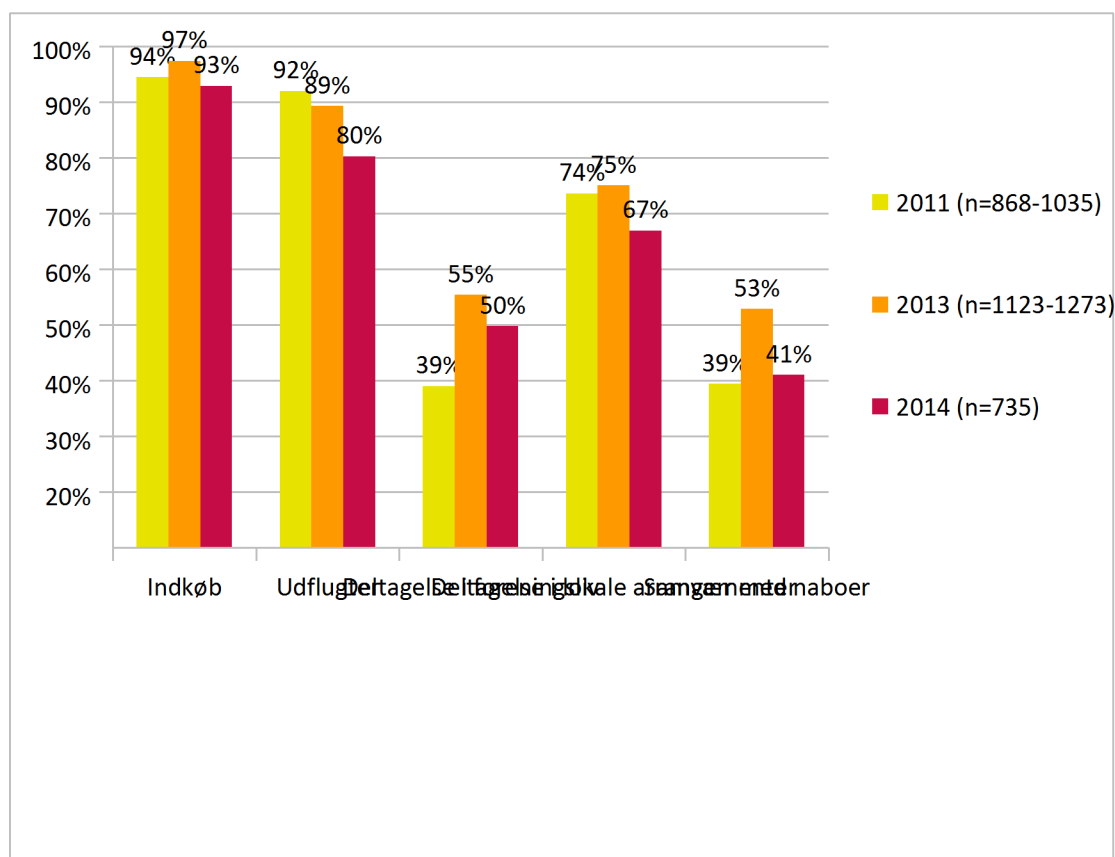

Aktiviteter i lokalsamfundet

I 2014 angiver 93 %, at borgerne bruger lokalsamfundet til indkøb. 80 % oplever derudover, at borgerne bruger lokalsamfundet til udflugter (Figur 8).

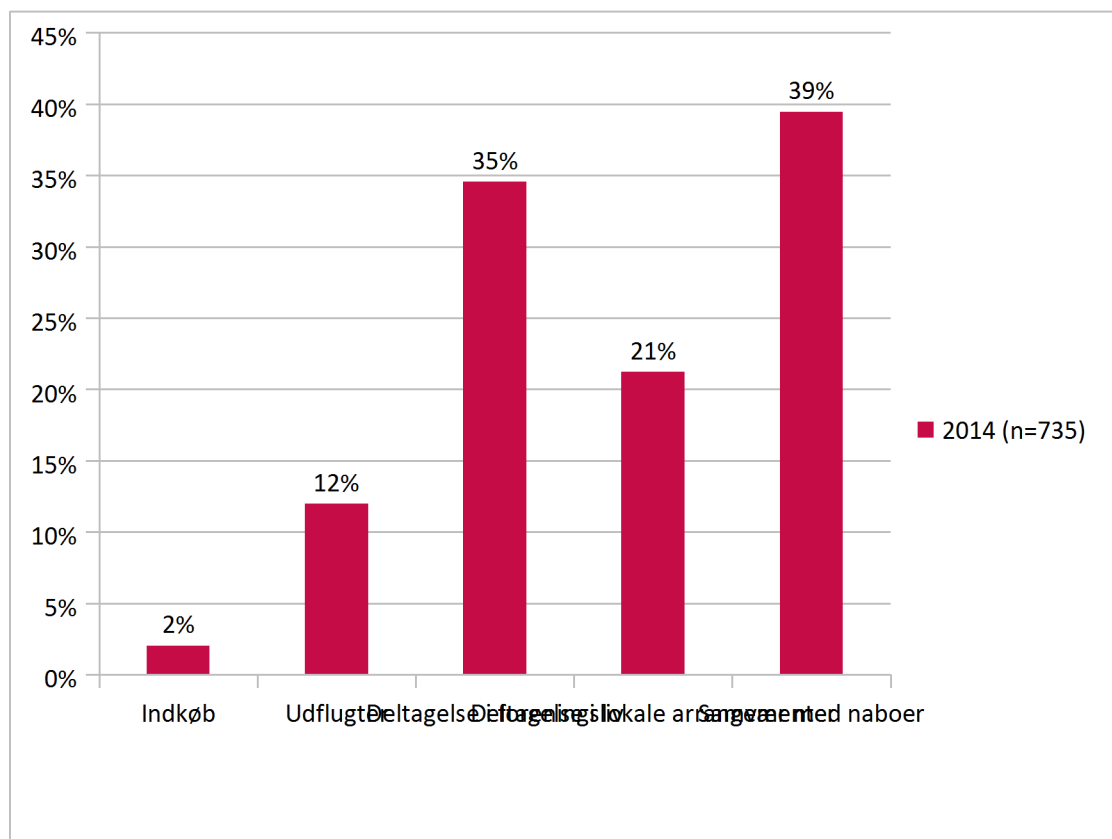
Af Figur 8 ses andelen af, hvor meget enkelte udplukket aktiviteter i lokalsamfundet bruges af borgerne over de seneste år. Her ses, at der er et fald for alle aktiviteter fra 2013 til 2014.

Figur 8: Borgernes brug af lokalsamfundet på nuværende tidspunkt (ja i spm. 17)

I 2014 svarer hhv. 35 % og 39 %, at borgerne på nuværende tidspunkt ikke deltager i aktiviteter som *'deltagelse i foreningsliv'* og *'samvær med naboer'* (Figur 9). Tilsvarende er der 21 %, der svarer, at borgene ikke deltager i lokale arrangementer.

Figur 9: Borgernes manglende brug af lokalsamfundet på nuværende tidspunkt (nej i spm. 17).

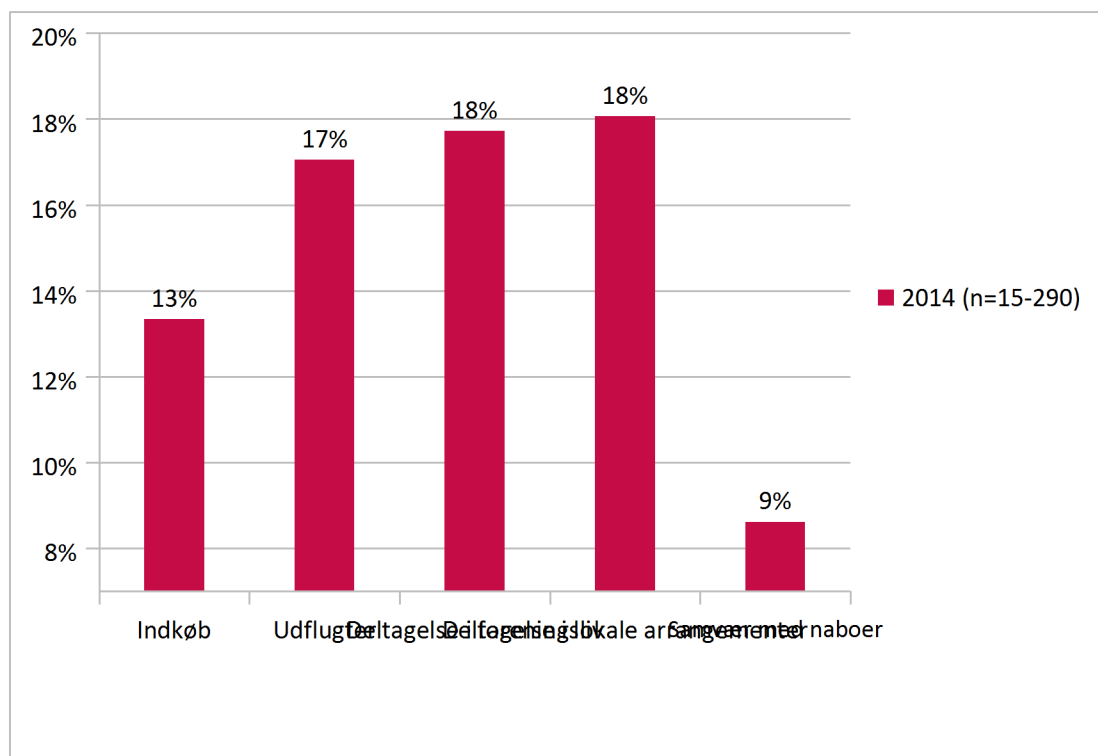

Dem, som har svaret nej til, at borgerne på nuværende tidspunkt benytter sig af ovenstående lokale "tilbud", såsom indkøb, udflugter m.v., er efterfølgende blevet spurgt om der er taget initiativ til de respektive aktiviteter.

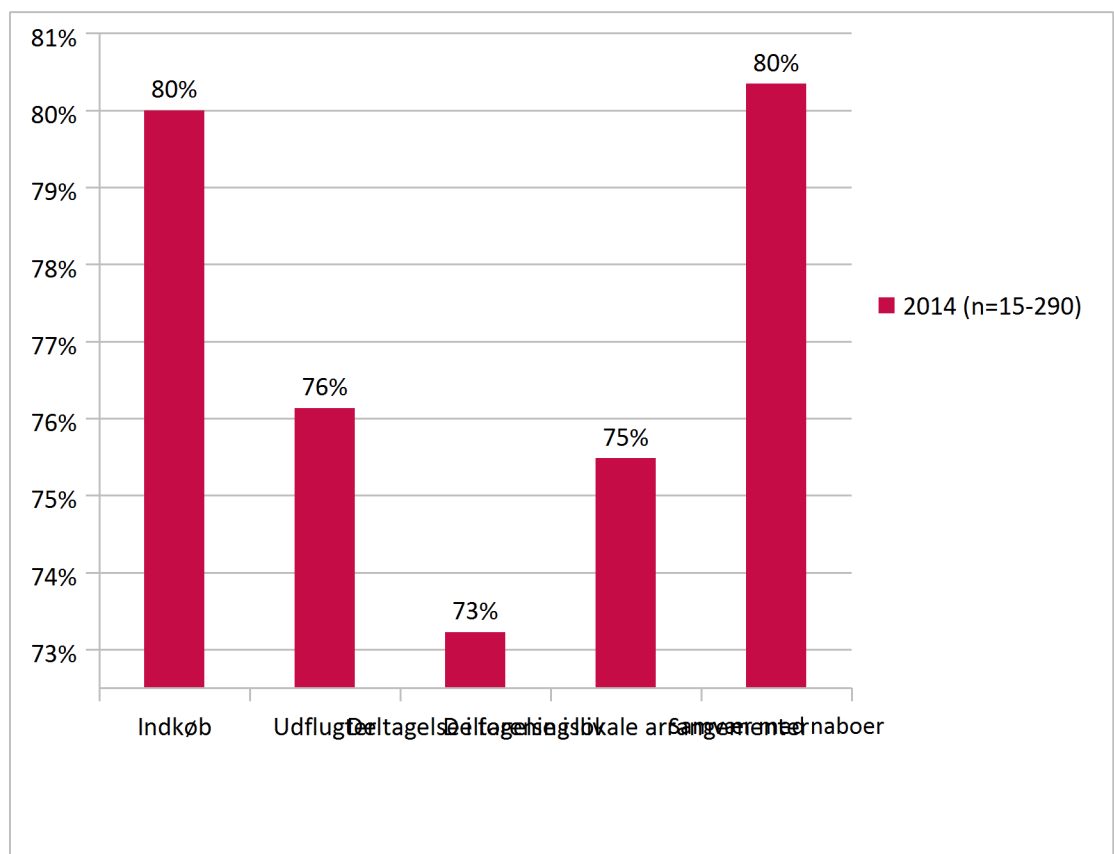
De initiativer, der i flest tilfælde er taget initiativ til, at borgerne skal bruge lokalsamfundet til, er *'udflugter'*, *'deltagelse i foreningsliv'* og *'deltagelse i lokale arrangementer'* (17-18 %, Figur 10).

80 % oplyser, at der ikke er taget initiativ til, at borgerne skal bruge lokalsamfundet til *'indkøb'* og *'samvær med naboer'* (Figur 11).

Figur 10: Aktiviteter, der er taget initiativ til, at borgerne skal bruge lokalsamfundet til (spm. 18)

Figur 11: Aktiviteter, der ikke er taget initiativ til, at borgerne skal bruge lokalsamfundet til (spm. 18)

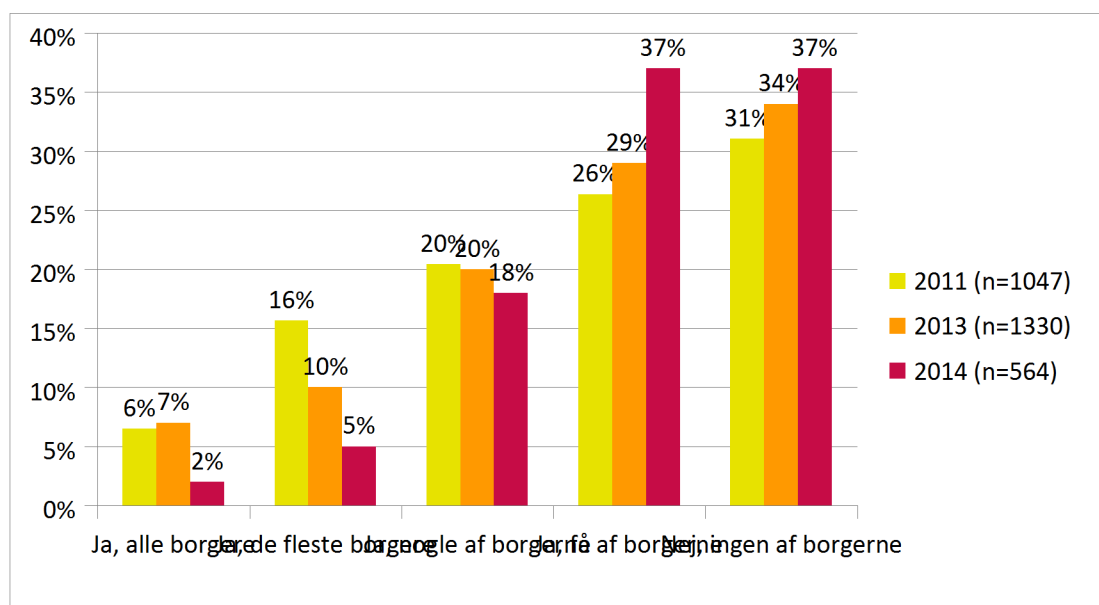
3. Femten timers ledsagelse

I henhold til Serviceloven § 97 skal voksne, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, tilbydes 15 timers ledsagelse om måneden af deres kommune. Ledsagelse er et tilbud om følgeskab til aktiviteter, såsom biografture, familiebesøg, fritidsaktiviteter m.m., som det ikke er muligt for borgeren at foretage alene. Ledsagerordningen er således et tilbud, der ligger udover den støtte, der gives til hverdagslivet. Borgeren kan selv råde over disse ledsagertimer, og tilbuddet er uafhængigt af borgers boform.

I 2014 oplever 2 %, at alle borgere får femten timers ledsagelse om måneden, og 5 % oplever, at de fleste borgere får femten timers ledsagelse om måneden (Figur 12).

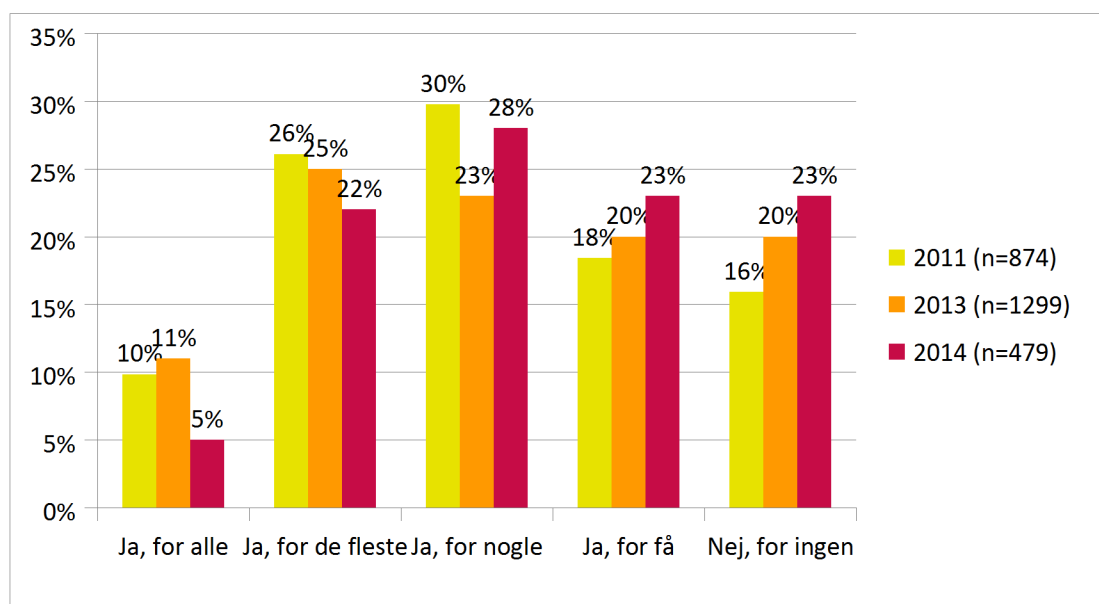
Det generelle billede er, at der over de seneste år er en markant mindre procentdel af borgerne, som får tildelt de 15 timers ledsagelse om måneden, end tidligere. Fra at 22 % oplevede, at alle eller de fleste borgere fik tildelt 15 timers ledsagelse i 2011, er denne andel faldet til 7 % i 2014 (Figur 12).

Figur 12: Femten timers ledsagelse om måneden (spm. 21)

Samme tendens gør sig gældende, når man ser på udviklingen for, om de tildelte ledsagertimer er tilstrækkelige til at imødekomme borgernes ønsker i forhold til aktiviteter (Figur 13).

Figur 13: De tildelte ledsagertimer er tilstrækkelige til at imødekomme borgernes ønsker i forhold til aktiviteter (spm. 22)

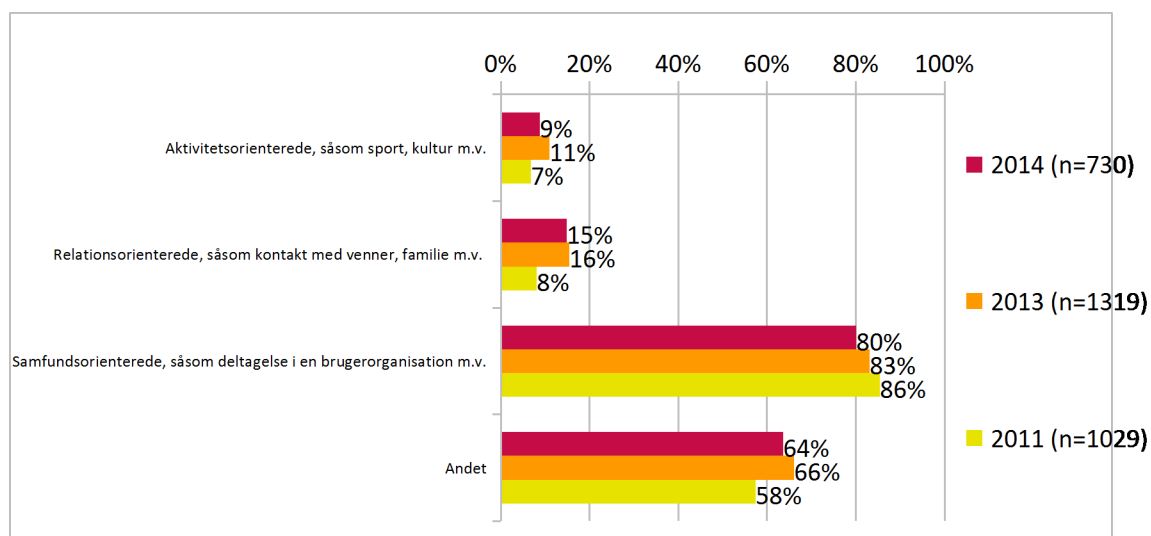
4. Former for fællesskaber

Som borgere deltager vi i forskellige former for fællesskaber. I undersøgelsen er spurgt ind til, hvilke former for fællesskaber, voksne med funktionsnedsættelse indgår i, samt hvilke forhold der besværliggør, at den enkelte borger kan få et større socialt netværk og blive en del af flere fællesskaber udenfor (bo)tilbuddet.

I 2014 er det først og fremmest relationsorienterede fællesskaber, såsom kontakt med venner, familie m.v., som borgerne typisk har. Dernæst kommer de aktivitetsorienterede former for fællesskaber, såsom sport, i forbindelse med kultur m.v. (Figur 14).

Af Figur 14 fremgår det, at der ikke er den store udvikling at bemærke, i forhold til borgernes typiske former for fællesskaber fra 2013 til 2014.

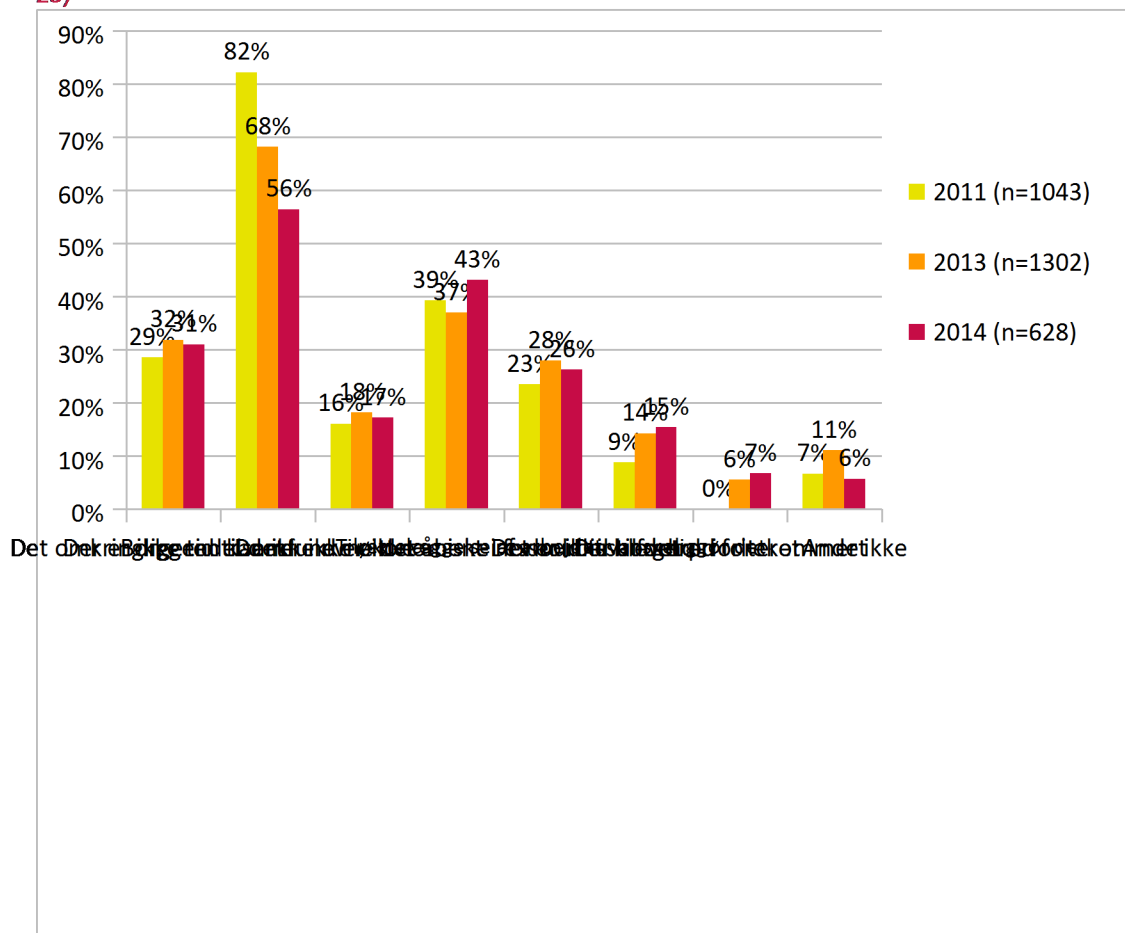
Figur 14: Former for fællesskaber, som borgerne typisk har (vælg gerne flere svar) (spm. 20)

'At borgeren ikke kan evne det' og at 'der ikke er økonomiske ressourcer til det' angives i 2014 som de mest hyppige forhold, der vanskeliggør, at den enkelte borger kan få et større socialt netværk og blive en del af flere fællesskaber (Figur 15).

Sammenlignet med 2013 er der dog et signifikant fald i årsagen, 'at borgeren ikke kan evne det'. Omvendt er årsagen, 'at der ikke er økonomiske ressourcer til det', steget markant - sammenlignet med 2013 (Figur 15).

Figur 15: Forhold der vanskeliggør, at den enkelte borger kan få et større socialt netværk og blive en del af flere fællesskaber udenfor tilbuddet (spm. 23)

Figur 16: Aldersfordelingen i undersøgelsen 2014 (spm. 2)
n = 832

5. Metodeafsnit

Målgruppe

Undersøgelsens målgruppe er medlemmer af Socialpædagogernes Landsforbund, der arbejder inden for følgende voksenhandicapområder: 'Boformer voksne sindslidende', 'Aktivitet sindslidende § 104', 'Boformer for sindslidende § 107' 'Psykiatrisk støttet arbejde', 'Boform eget hjem', 'Kommuner (§ 85) voksne', 'Aktivitet/samværstilbud § 104', 'Beskyttet beskæftigelse' § 103 og 'Boformer for længerevarende ophold' § 108.

Derudover er spørgeskemaet udelukkende sendt til dem, som deltog i selvsamme undersøgelse i april 2013. I tilfælde hvor medlemmerne i mellemtiden har skiftet arbejde, det vil sige, ikke længere arbejder inden for et tilbud rettet mod voksen med funktionsnedsættelse, indgår de ikke i undersøgelsen.

Dataindsamling

Det elektroniske spørgeskema er blevet udsendt til 1.996 e-mailadresser den 30. april 2014. 80 e-mailadresser viste sig at være fejlbehæftede og er derfor udgået af undersøgelsen. Yderligere 8 personer er frasorteret, på grund af længerevarende ferie, orlov eller sygemelding. Målgruppen omfavner således 1.908 respondenter. Respondenterne har maksimalt skulle besvare 24 spørgsmål.

Den 5. maj blev der udsendt en rykkermail til 1.534 respondenter, som endnu ikke havde begyndt eller færdiggjort deres besvarelse. Undersøgelsen blev lukket for besvarelser den 8. maj 2014.

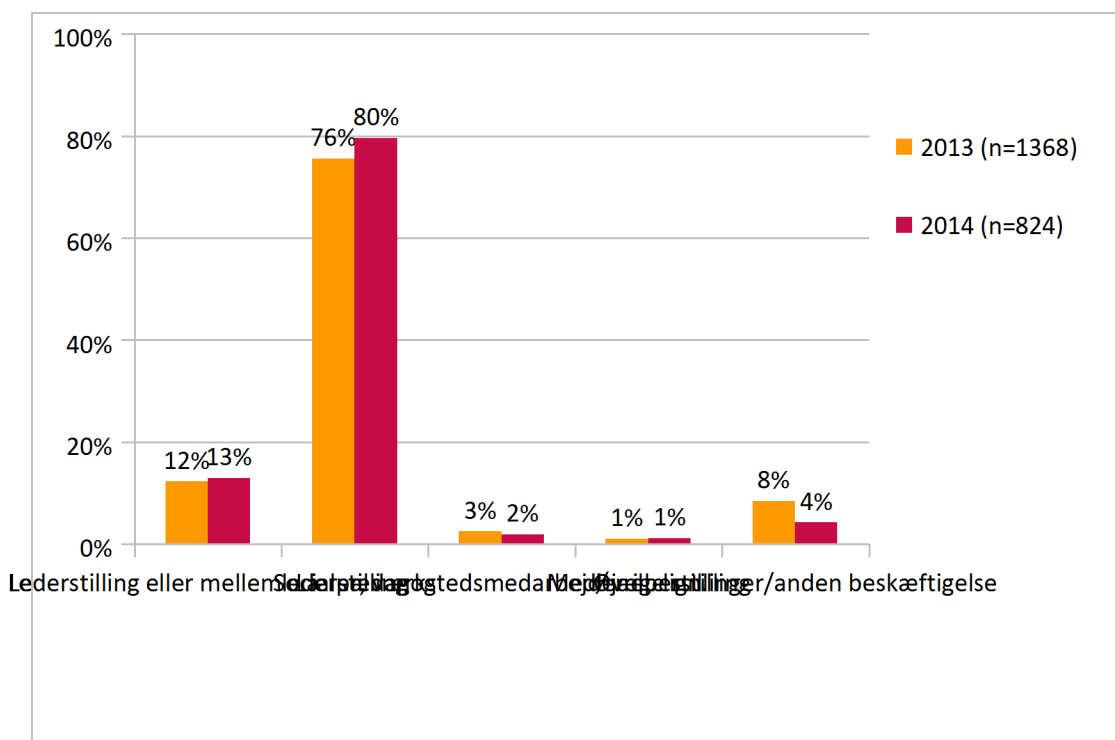
Det kan ikke afvises, at den aktuelle debat om brugerbetaling i kølvandet på KL's indskærpelse af gældende lovgivning, der forbyder, at udviklingshæmmede og andre personer med funktionsnedsættelse selv betaler udgifterne ved restaurantbesøg, til koncert eller på ferie, ved at tage f.eks. kontaktpædagogen med som nødvendig ledsager, kan have påvirket besvarelsene i nogen grad.

Svarprocent

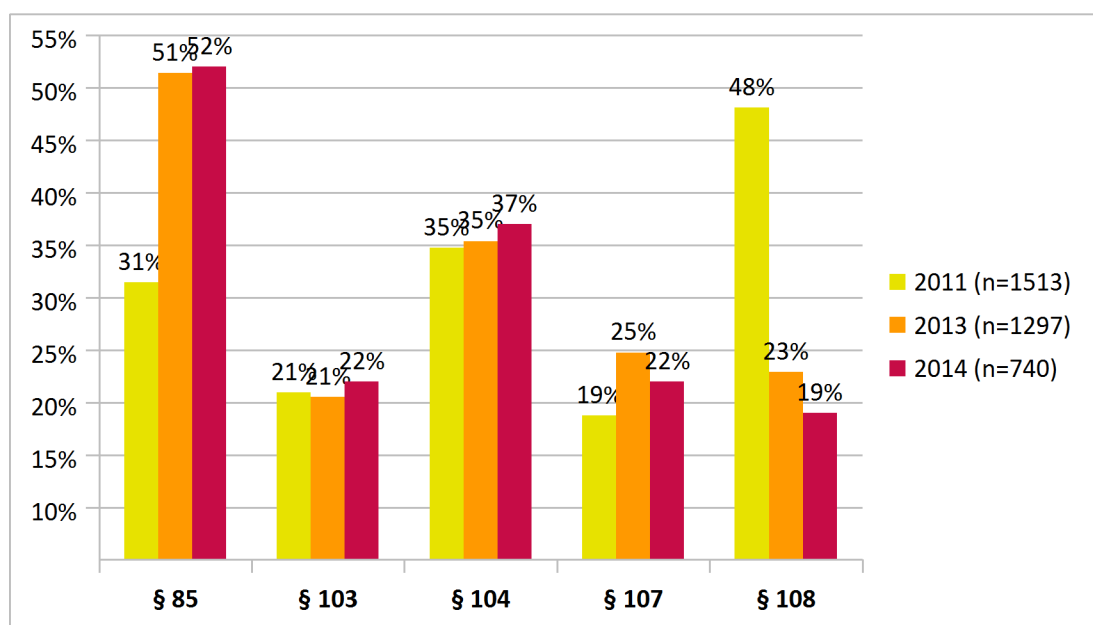
921 personer har påbegyndt besvarelsen af spørgeskemaet, og heraf har 816 personer gennemført hele spørgeskemaet. Det betyder, at undersøgelsens svarprocent er 43 %.

Respondenternes spredning hvad angår stilling og hvilke paragraffer der arbejdes efter på tilbuddet er for 2013 og 2014 undersøgelsen sammenlignelige. Det skal bemærkes at der for 2013 og 2014 er langt færre respondenter fra § 108 tilbud, og langt flere der repræsenterer § 85. Dvs. at 2013 og 2014 er ret ens hvad tilbud angår, men afviger meget fra 2011, i forhold til sammenligning af besvarelser med 2011.

Figur 17: Respondenternes nuværende stilling, 2013 og 2014 (spm. 5)

Figur 18: Paragraffer i serviceloven, der arbejdes efter på tilbuddet (spm. 6)

Besvarelser

Det skal gøres opmærksomt på, at vi i rapporten har fjernet 'ved ikke'-besvarelserne, for

blandt andet at gøre resultaterne fra 2014 sammenlignelige med 2011 og 2013. De løbende procentsatser er derfor efterfølgende blevet omregnet, så svarkategorierne summer til hundrede uden, at 'ved ikke'-svarkategorien medtages.